

Lioness

Sue Brierley

Lioness

Het verhaal van de moeder van Saroo,
de jongen uit de bestseller en
bekroonde film *Lion*

ISBN 978-90-225-9296-0

ISBN 978-94-023-1662-9 (e-book)

NUR 402

Oorspronkelijke titel: *Lioness*. The extraordinary untold story of Sue Brierley, mother of Saroo, the boy known as *Lion*

Vertaling: GrootenBrink Vertalingen

Omslagontwerp: DPS Prepress & Design Media

Zetwerk: Pier Post

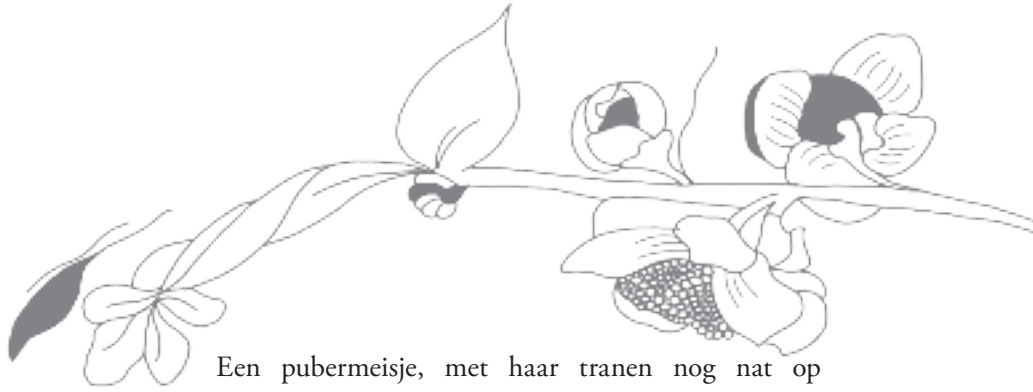
© Sue Brierley, 2020. First published by Penguin Random House Australia Pty Ltd. This edition published by arrangement with Penguin Random House Australia Pty Ltd.

© 2021 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Saroj Sood

Een pubermeisje, met haar tranen nog nat op haar gezicht, keek naast zich omlaag en zag een donkerbruin gezicht. Kon dit voor mij bestemd zijn? Zusters in moederschap, wat zou ik gelukkig zijn!

Geschreven door Suzanne Stelnicki,
twaalf jaar, 1966

Inhoud

Inleiding: Namaste	II
1 Een nieuw vaderland	15
2 De brokstukken van mijn jeugd	25
3 Faillissement en in duigen gevallen dromen	39
4 Mijn visioen van hoop	49
5 De liefde doet haar intrede	55
6 Een nieuw begin	69
7 ‘Wanneer krijgen jullie kinderen?’	77
8 Schande	89
9 Licht aan de horizon	101
10 Aankomst	111
11 Dagboek van een nieuwe moeder	127
12 Onze ‘really, really son’	147
13 Onze tweede zoon	163
14 In het belang van het kind	187
15 Wonderen bestaan wel	215
16 Moederliefde	227
17 Een andere wereld	247
De moedermythe anno 2020	261
Noten	269
Dankwoord	271

Inleiding

Namaste

Ik ben Saroo Brierleys tweede moeder. Als zesjarig jongetje uit India kwam hij in mijn leven, en in dat van mijn echtgenoot John, waardoor we voor het eerst ouders werden. Saroo was heel erg gewenst, en het had eenentwintig jaar geduurd voordat het visioen dat ik als meisje in mijn dagboek had opgeschreven, uitkwam. Het visioen dat een echt doel aan mijn leven gaf. We wisten het destijds niet – want we wisten niets van de familie waar Saroo oorspronkelijk vandaan kwam toen we hem adopteerden – maar vroeger had hij Sheru Khan geheten, wat vertaald Leeuwenkoning betekent, en hij kwam uit het dorpje Ganesh Talai, bij Khandwa in Centraal-India, de derde zoon van Munshi en Kamla Khan. De hemel had echter een ander leven van grote kracht in petto voor Saroo, heel ver weg van het huis en het gezin waarin hij was geboren.

Saroos reis van India naar Australië en weer terug was echt een wonder, als je bedenkt dat hij van zijn oudste broer gescheiden was geraakt op een treinstation in Burhanpur en vervolgens duizenden kilometers naar Calcutta had gereisd, nadat hij vast was komen te zitten in een trein. Pas een kwart eeuw later had hij, als Australische volwassene, de weg naar huis teruggevonden. Dat zou hem nooit gelukt zijn als er niet een fantastisch computerprogramma was ont-

wikkeld met de naam Google Earth, dat duidelijke satellietbeelden in close-up geeft van landschappen, dorpjes, stadjes en steden over de hele wereld. We zullen de computerprogrammeurs altijd dankbaar blijven die zonder het te weten met hun innovaties het India van Saroos herinneringen op zijn heimelijke zoektochten voor hem tot leven brachten, zodat hij kon herkennen waar hij vandaan was gekomen en herenigd kon worden met zijn eerste familie.

Ik ben voor eeuwig dankbaar dat ik bovendien Saroos eerste moeder heb kunnen ontmoeten en haar de krachtige woorden heb horen uitspreken: 'Ik geef je mijn zoon.' Wat ze zei, heeft mijn leven veranderd. Op dat moment herinnerde ik me de ware betekenis achter het oeroude woord *namaste* in het Sanskriet: niet het clichématige besluit van westerse yogalessen, maar de in India gebruikelijke begroeting die ruwweg te vertalen is als: 'Het goddelijke in mij buigt voor het goddelijke in jou.' Een teken van respect en eerbied. Met haar woorden had Fatima me ervan verzekerd dat we zusters in het moederschap waren, en dat voelde ik ook echt, net als in het visioen dat ik als kind had gehad. Mijn schuldgevoel – omdat ik ervan doordrongen was dat haar verlies mijn geluk was geweest – viel weg terwijl we onze zoon omhelsden in een cirkel van leven. Ik herinner me nog steeds de aanraking van haar hand, waarmee ze voorzichtig de tranen van mijn gezicht veegde. Ik voel nog steeds het zand tussen mijn tenen, net zoals Saroo had gevoeld toen hij als klein jongetje speelde op precies diezelfde plek waar hij de eerste vijf jaar van zijn leven had gewoond.

Natuurlijk is het verhaal van hoe Saroo in ons gezin is gekomen en, wat net zo belangrijk is, waaróm hij in ons gezin is gekomen, een vraag die ons vaak is gesteld. Veel van het 'hoe' heeft hij al verklaard in zijn boek *Mijn lange weg naar huis*, ook bekend onder de titel *Lion*, naar de veelgeprezen film die zijn reis in beeld bracht, maar misschien kan ik meer van het 'waarom' uit de doeken doen door ons verhaal van zijn interlandelijke adoptie te vertellen.

Ik vond het moeilijk, maar vreemd genoeg ook louterend, om over mijn eigen leven te schrijven en mijn mening te geven over de

mensheid en de richting waarin onze wereld gaat. Vooral wilde ik over mijn ervaringen met en mijn visie op de ‘moedermythe’ – de opvatting van de samenleving dat het moederinstinct op de een of andere manier natuurlijk is en het resultaat van een biologische band met een kind – vertellen, zodat lezers zouden begrijpen dat er verschillende manieren zijn om moeder te worden. Ik heb niet het gevoel dat ik mijn ego verlies door mijn levensverhaal te onthullen, en in het bijzonder de moeilijkere en pijnlijkere delen ervan, en ik vertel mijn verhaal oprecht met liefde aan iedereen die het wil lezen. Dit is mijn waarheid over hoe ik moeder werd en wat een gezin voor mij betekent, door volgens mijn eigen versie van de moedermythe te leven met de geschenken van mijn twee dierbare zoons, Saroo en Mantosh.

Een nieuw vaderland

In mijn verhaal staat het moederschap centraal, dus misschien kan ik het beste met mijn moeder beginnen. Julie Stelnicki, geboren Holzberger, lag in een bed in het ziekenhuis van Burnie in Noordwest-Tasmanië, duizenden kilometers van haar familie vandaan. De kraamafdeling was koud en felverlicht, en de scherpe geur van ontsmettingsmiddelen overweldigend.

Wanneer ik terugkijk op de dag dat ik werd geboren, 14 mei 1954, moet ik denken aan wat een eenzame, angstige ervaring het voor mijn moeder moet zijn geweest om in haar eentje te bevallen, aan de andere kant van de wereld, ver verwijderd van iedereen van wie ze hield. Ze was een jonge migrantenvrouw wier familie door de Tweede Wereldoorlog uit de vertrouwde omgeving van hun huis in Hongarije was verdreven en over de hele wereld was verspreid, dat wil zeggen, de familieleden die de oorlog hadden overleefd. Ze sprak maar een klein beetje Engels en onderging de bevalling met heel weinig medeleven van de verpleegkundigen in hun gesteven uniforms.

De herinnering aan de moeilijke bevalling die mijn moeder al had met mijn oudere zus, Maria, was nog steeds sterk in haar geheugen geprent, en de effecten van die bevalling en de waarschu-

wingen van de arts om goed voor haar kwetsbare eerstgeborene te zorgen zouden haar de rest van haar leven bijblijven. Bij haar tweede bevalling was er ook geen enkele geruststelling voor mijn moeder. De verpleegkundigen zeiden dat ze stil moest zijn. Ze deden geen enkele moeite om deze buitenlandse vrouw te begrijpen en hadden geen vriendelijk woord of glimlach voor haar over, ook al waren er in dit ziekenhuis heel veel bevallingen van vrouwen die waren geëmigreerd of gevlucht.

Zelfs na de bevalling bleven de vroedvrouwen zich onverdraagzaam opstellen tegenover mijn Europese moeder. Ze schamperden over de naam die ze me wilde geven, omdat ze die niet kon spellen in de Engelse stijl. ‘Waarom zou je haar Suzanne willen noemen? Susan is veel verstandiger. En je moet ook nog een tweede naam opgeven.’ En zo kwam het dat mijn moeders wens van tafel werd geveegd en ik Susan genoemd werd, met als tweede naam Ann. (Ik veranderde mijn naam in Suzanne, waarvan ik altijd al had gevonden dat het mijn rechtmatige naam was, toen ik op zeventienjarige leeftijd trouwde.)

De houding van de vroedvrouwen zou nog niets zijn in vergelijking met wat Julie wist dat haar te wachten stond bij haar terugkeer naar huis met haar piepkleine pasgeboren dochter. Haar echtgenoot Josef, mijn vader, zou thuis zijn geweest met de zesjarige Maria, maar hij zou mijn moeder geen enkele hulp hebben geboden als hij wel op de afdeling zou zijn toegelaten, en hij was ook niet van veel nut voor haar in de dertig jaar van hun huwelijk daarna. Julie wist dat haar een harde en liefdeloze toekomst te wachten stond met haar overheersende echtgenoot.

Ondanks deze ontberingen mag ik graag denken – hoop ik – dat mijn moeder mijn geboorte zag als een moment van vernieuwing, een kans om met haar eigen jonge gezin een nieuw leven te maken in een nieuw, jong land. Van haar katholieke geloof had ze ongetwijfeld de overtuiging meegekregen dat het moederschap een natuurlijke en noodzakelijke volgende stap binnen het huwelijk was. Maar misschien zag ze het als een kans om te compenseren voor

wat ze in haar eigen jeugd had gemist, en om haar kinderen te beschermen, ongeacht wat voor moeilijkheden hun binnen en buiten het gezin te wachten stonden. Misschien kon ze in dit nieuwe land dat Australië heette, een betere moeder zijn dan die van haarzelf.

Eerlijk gezegd hebben mijn ouders me weinig over hun jeugd verteld, in ons gezin was praten over het verleden taboe. De meeste vragen die ik stelde toen ik klein was, werden begroet met een ijzige, wantrouwige stilte, dus leerde ik al snel om niet nieuwsgierig te zijn, vooral niet bij mijn vader. De weinige details die ik wel ken, hebben echter de basis gelegd van mijn jeugd, van de vrouw die ik ben geworden en van het gezin waarvan ik als volwassene het ouderschap zou bereiken.

Mijn moeder is op 10 januari 1927 geboren in het Hongaarse dorpje Mokra, als jongste van de veertien kinderen van Sidonia en Andreas Holzberger: acht zonen en zes dochters. Volgens mijn moeder was Sidonia geen warme vrouw. Ze was heel plichtsgetrouw in haar rol als goede katholieke echtgenote, maar ze had zelden tijd of zin om een omgeving van liefde en warmte te scheppen voor haar enorme kinderschare. Op haar beurt had mijn moeder er moeite mee om op een plezierige, liefhebbende manier om te gaan met mij en mijn zussen, en ze gaf ons zelden een knuffel, hoewel ze toen ze oma was geworden, bij haar kleinkinderen veel milder, ontspanener en opener werd, zoals vaak gebeurt in families.

Ik vond het hartverscheurend toen ik later, via de snippertjes informatie die mijn moeder op onbewaakte momenten losliet, te weten kwam wat voor ontberingen ze in het zeer arme gezin heeft doorstaan. Vanaf jonge leeftijd bracht ze haar tijd grotendeels door met het helpen van haar moeder in het huishouden. Gezien de ingewikkelde logistiek van het bereiden van maaltijden voor zestien personen namen taken als aardappels schillen uren in beslag, tenminste, als het gezin het geluk had dat er aardappels waren. Mijn moeders verhalen over aardappelen schillen moeten een aanzienlijke impact op me hebben gehad, en op mijn specifieke relatie met de bescheiden groente, want tot op de dag van vandaag is het geen

favoriet van me. Daarom zeg ik bij het schillen elke keer tegen mezelf: ‘Maak er iets speciaals van.’ Ik probeer nog steeds te bevatten hoe afschuwelijk het voor mijn moeder moet zijn geweest dat ze niet genoeg te eten hadden, een situatie die ook een schaduw op het vroege leven van mijn eigen zoons heeft geworpen.

Een andere verantwoordelijkheid van mijn moeder was om de koe van het gezin in de loop van de dag naar betere weidegronden te brengen. Ze herinnerde zich dit als een aangename taak die haar in staat stelde om een flink eind van Mokra weg te zwerven, vaak de bergen in, die niet al te ver weg waren. Ik begrijp haar liefde voor die lange wandeltocht, om het pure plezier van één zijn met de natuur en als een ontsnapping aan de eentonige huishoudelijke werkzaamheden.

Mijn moeder was twaalf toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. In de roerige, treurige jaren daarna zag ze hoe de meesten van haar broers werden opgeroepen voor het Hongaarse leger, en ervoer ze het trauma dat ze met haar familie haar dorp moest ontvluchten naar de betrekkelijke veiligheid van Duitsland, omdat Russische troepen Hongarije waren binnengevallen en naar Mokra oprukten. Later werden twee van haar geliefde broers, Stephen en Andrew, gedood precies op de dag dat de oorlog was afgelopen.

Na de oorlog, toen Duitsland in tweeën werd gedeeld, bevond de hele familie van mijn moeder zich aan de westelijke kant, behalve een van haar zussen, Theresa, die vastzat aan de oostelijke kant. Deze scheiding is van grote invloed geweest op mijn moeder, en helaas heeft Theresa een geïsoleerd en zwaar bestaan als landarbeider in Oost-Duitsland moeten verduren. Voordat Theresa op 67-jarige leeftijd overleed aan trombose en een infectie na een heupoperatie, heeft mama haar nog maar één keer kunnen zien, toen ze Duitsland bezocht na de eenwording. Alle soorten scheiding binnen het gezin zijn tragisch, en het lijkt een terugkerend thema te zijn geweest in de generaties van mijn familie, onder wie uiteraard voor mijn zonen.

De overgebleven familieleden van mijn moeder wilden heel

graag terug naar Mokra, maar opnieuw werd dat door historische omstandigheden verhinderd. De grenzen waren opnieuw getrokken en hun dorpje maakte nu deel uit van Oekraïne. Ze werden gewaarschuwd dat als ze terugkeerden, ze op straat voor hun huis doodgeschoten zouden worden door de nieuwe bewoners, of weggevoerd zouden worden naar Siberië. Mijn grootouders waren er kapot van toen ze beseften dat het onmogelijk zou zijn om terug te keren naar hun voormalige leven, maar pragmatisch genoeg om te accepteren dat het tijd was om nu trouw te zweren aan West-Duitsland en het beste te maken van hun leven daar. Al hun kinderen die de oorlog hadden overleefd waren nu volwassen en ze treurden er niet om de ontberingen van het dorpsleven achter zich te kunnen laten. Ze vertrouwden erop dat ze betere vooruitzichten zouden hebben in Duitsland of in andere landen die bereid waren vluchtelingen op te nemen, zoals de Verenigde Staten, Canada, Nieuw-Zeeland en Australië.

Nadat de oorlog was afgelopen leerde mijn moeder haar toekomstige echtgenoot kennen. Josef Stelnicki was lang, donker en knap, en vol bravoure. Het schijnt dat hij het grootste deel van de oorlog bij het Poolse verzet had gezeten, dat zich inzette om Polen te bevrijden van de Duitse bezetting. Maar ik moet toegeven dat mijn kennis van zijn betrokkenheid vrijwel geheel gebaseerd is op fragmenten die ik heb opgevangen van gefluisterde gesprekken tussen kennissen van de familie. Ik heb nooit ook maar één woord van hem gehoord over zijn tijd in de oorlog. Toen ik tiener was, werd ik nieuwsgierig naar zijn verleden. Ik wilde begrijpen waarom hij zich op een bepaalde manier gedroeg, maar mijn pogingen liepen op niets uit. Misschien viel er sowieso niet veel te begrijpen aan zijn gedrag. Hij weigerde ooit te overwegen weer een bezoek aan Polen te brengen, en dat heb ik altijd intrigerend gevonden. Soms had ik het idee dat hij bang was dat zou worden ontdekt dat hij een veilig bestaan leidde, ergens in een uithoek van de wereld in Tasmanië.

Volgens zijn geboorteakte was Josef op 22 april 1922 geboren in Uza Selone in Polen, als enig kind van landarbeiders. In 1927 liepen

allebei zijn ouders na een regenachtige nachtelijke reis midden in de winter een longontsteking op, toen ze een paardenkar met hooi naar de markt brachten voor de boer voor wie ze werkten. Het hooi was afgedekt, maar zichzelf niet. Mijn grootmoeder bezweek aan haar ziekte, en de vijfjarige Josef werd opgevoed door zijn vader. Na een jaar nam Josefs vader een andere vrouw, die een hekel had aan haar stiefzoon en probeerde hem te vergiften.

Gelukkig had Josefs oma gezien wat er was gebeurd. Ze bracht hem naar een dokter, die een middel toediende om hem het gif te laten uitbraken. Vanaf dat moment woonde hij bij zijn oma. Maar zijn leven werd er niet gemakkelijker op: ze was een hardvochtige vrouw die Josef harde waarden bijbracht. Hij groeide op tot een autoritaire man met een hoge eigendunk.

Sidonia, mijn grootmoeder van moederskant, was zeer onder de indruk van mijn vader toen ze hem voor het eerst ontmoette, en oefende druk uit op mijn moeder om een relatie met hem aan te gaan. Ze dacht dat Josef een middel zou zijn om te ontkomen aan de moeilijke situatie waarin ze zich als vluchtelingen in Duitsland bevonden. Sidonia had geen echtgenoot meer, aangezien mijn grootvader van moederskant, Andreas, was overleden na de oorlog. Om de dingen nog ingewikkelder te maken, had ze ontdekt dat Andreas nog een gezin had gesticht in Canada, waar hij sinds jonge leeftijd nu en dan in de bossen had gewerkt. Die jaren verklaarden het hiaat in de geboortedata van de kinderen in het gezin van veertien kinderen waarvan mijn moeder er één was. Sidonia was inmiddels weduwe geworden. Toen ze hoorde dat Josef plannen had om in het buitenland een nieuw leven te beginnen met zijn bruid, en haar wilde halen om zich bij hen te voegen, greep ze die kans met beide handen aan.

Mijn moeder was echter niet zo enthousiast. Ze was nog steeds verliefd op haar vriendje uit het dorp, dat was weggegaan om zich aan te sluiten bij het leger. Ze verlangde ernaar om met hem herenigd te worden in Mokra wanneer de oorlog voorbij was. Ze wilde dicht bij haar familie blijven wachten op nieuws van haar geliefde,

dus had ze absoluut geen verlangen om te emigreren naar een ander deel van de wereld. Haar moeders smeekbeden overtuigden haar er echter van dat het geen zin had om in Duitsland te blijven als ze kans had op een beter leven ergens anders, en dus trad ze na een korte verloving tegen haar zin met mijn vader in het huwelijk. Dit gebeurde in Salzgitter, in Nedersaksen, op 13 januari 1948.

Mijn moeder ontdekte tientallen jaren later dat haar moeder haar vreselijk onrecht had aangedaan. Toen ze in 1975 een van haar nog levende broers in Duitsland bezocht, onthulde hij dat Sidonia de vele brieven had verbrand die haar geliefde haar had gestuurd. Mijn moeder is er nooit achter gekomen of hij de oorlog heeft overleefd en naderhand nog heeft geprobeerd haar te vinden. Dit moet een bittere pil voor haar zijn geweest die het ongetwijfeld moeilijker maakte om het afschuwelijke, liefdeloze leven met mijn vader te verdragen. Ik word ontzettend droevig als ik erover nadenk.

Josefs overheersende karakter was angstaanjagend voor Julie, een rustig en zachtaardig dorpsmeisje. Het begin van hun huwelijk brachten ze door in Duitsland, en al gauw had mijn moeder het leven geschonken aan mijn oudere zus, Maria, die een zwak gestel had na een moeilijke bevalling. Mijn vader was betoverd door zijn piepkleine, prachtige dochter, en ze bracht een ongewone tederheid in hem naar boven, maar mijn moeder viel het ouderschap zwaar, vooral omdat ze weinig steun van haar echtgenoot kreeg. Hij ging gewoon verder met zijn leven vol pleziertjes, en hij was vaak weg van huis waarbij hij mama achterliet om in haar eentje voor hun dochter te zorgen, die nog steeds een zwakke gezondheid had.

In 1949 hadden mijn ouders aan alle vereisten voldaan om te kunnen emigreren en Duitsland te verlaten, via Italië, voor een nieuw begin in Canada, het land waar Andreas zijn andere gezin had gesticht. Sommige van mijn moeders andere nog levende broers en zussen waren ook een nieuw leven in Canada en de Verenigde Staten begonnen. Het leven in Duitsland, zonder hoop dat ze ooit mochten terugkeren naar hun dorp, was een drijfveer om de vele ontberingen die ze moesten verduren, achter zich te laten.

Op 29 november 1949 gingen mijn vader en moeder na een lange treinreis vanuit Duitsland in Napels met de kleine Maria in hun armen aan boord van het immigrantenschip de ss Castel Bianco, om aan de oceaanreis van een maand naar hun nieuwe leven te beginnen. Het schip zou 864 ontheemde mensen uit Duitsland, Hongarije, Rusland, Oekraïne, Letland, Polen en Roemenië vervoeren. Vele jaren later stuurde een vriend me de passagierslijst van het schip. Ik ontdekte de passagiersnummers van mijn ouders en mijn oudere zus: 721, 722 en 723. Veel van de andere namen op deze lijst bleken Pools en behoorden toe aan familievrienden die ook in Burnie en omgeving waren komen wonen. Tussen mijn moeders brieven vond ik een ansichtkaart van het schip die ze tientallen jaren had bewaard.

Er vertrokken veel schepen uit de haven van Napels, vol met mensen met vergelijkbare verwachtingen en dromen van het starten van een nieuw leven in een vreedzaam deel van de wereld. Ze waren vast van plan om hard te werken, en de meesten hadden al arbeidscontracten voor twee jaar op zak als onderdeel van hun migratie-overeenkomst. Omdat mijn moeder had verwacht dat ze naar Canada zouden reizen, was ze geschokt toen ze halverwege de zware, langzame reis ontdekte dat het schip op weg was naar Australië. Op de een of andere manier was er in de gekkenhuis-situatie van uittochten en vertaalproblemen verwarring ontstaan over de eindbestemming, zo vertelde ze me later. Helaas betekende dit dat mijn moeder het contact verloor met haar broers en zussen die al naar de Verenigde Staten en Canada waren gevlucht. Ik heb altijd het vermoeden gehad dat mijn vader misschien zelf het schip had uitgekozen waarbij hij met zijn vrouw en kind aan boord ging.

Aan boord zaten de mensen dicht op elkaar en velen werden zeeziek op de Indische Oceaan, vooral in de Grote Australische Bocht. Mijn moeder was heel bang, ze was doodsbenuwd voor water sinds ze als tiener in een put was gevallen toen ze water ging halen. Een van haar broers, die aan een touw hing, kon haar nog net op tijd

redden door haar lange haar te grijpen, het enige waar hij in het donker vat op kon krijgen, en haar omhoog te trekken.

Tegen de tijd dat ze op 29 december 1949 in Melbourne van boord gingen, hadden mijn ouders zich neergelegd bij het feit dat ze in Australië zouden wonen, dat in de vluchtelingenkampen 'het Land van morgen' werd genoemd. Er stond hun echter nog een schok te wachten toen ze te horen kregen dat mijn vaders arbeidscontract in de eilandstaat Tasmanië was, en dat mijn moeder en haar dochtertje eerst een paar maanden in een migrantenkamp met de naam Bonegilla moesten blijven, bijna driehonderd kilometer ten noordoosten van Melbourne en aan de overkant van de Zee van Tasmanië. (De naam van het kamp, naar het stadje waar het in was gevestigd, betekent letterlijk Diepe Waterput in een plaatselijke Aboriginaltaal. Gelukkig wist ze dat niet.)

Om het allemaal nog erger te maken kwam mama er tot haar ontzetting achter dat Sidonia zich niet bij hen in Australië zou kunnen voegen, zoals oorspronkelijk het plan was geweest toen mijn ouders besloten Duitsland te verlaten. Sidonia had niet voldaan aan de medische eisen om te emigreren, en het zou haar nooit meer lukken om bij haar jongste dochter te komen wonen.

Mijn moeders arme jeugd en de drukte tijdens de overtocht hadden haar voorbereid op de omstandigheden in Bonegilla, en dus maakte ze er het beste van omwille van haar dochtertje. De kampbewoners zorgden voor elkaar, vooral degenen die uit hetzelfde vaderland kwamen. Maar de keerzijde van de medaille was dat er, ondanks een paar officiële lessen in de Engelse taal en over de Australische manier van leven, door de bewoners weinig Engels werd gesproken. Dat maakte het voor de leden van die hechte gemeenschap moeilijker om te integreren in hun nieuwe thuisland wanneer ze het kamp verlieten.

Mama wilde liever niet over die tijd praten, maar ik weet dat ze haar vroegere huis en haar familie heel erg miste. Soms braken er rellen uit in het kamp, omdat de migranten lang moesten wachten tot hun arbeidscontract inging, wat hun een grote onzekerheid en

angst bezorgde. Bonegilla moet een plek zijn geweest die veel stress bij een jonge migrantenvrouw en haar dochtertje veroorzaakte.

Vele jaren later bezochten mijn jongere zus Christine en ik tijdens een weekendje weg met z'n tweeën om bij te praten, het Powerhouse Museum in Sydney, omdat we hadden gehoord dat het museum als onderdeel van een tentoonstelling een deel van een slaapkamertje uit het migrantenkamp in Bonegilla had ingericht. We keken elkaar vol afgrijzen aan toen we het hokje binnenkwamen: het was erg groezelig en klein. Christine en ik schoten allebei meteen het kamertje uit alsof we een spook hadden gezien. We probeerden onze trillende handen en snel kloppende harten te ontspannen terwijl we ons voorstelden hoe onze moeder vele jaren geleden in een dergelijk kamertje had gewoond. Misschien voelden we een slecht karma op die plek.

Als ik terugkijk op mijn moeders eerste jaren in Australië, denk ik aan het isolement en de eenzaamheid die ze moest hebben ervaren. Ik stel me de onzekerheid van haar leven in het kamp voor, en ook de angst voor het leven met Josef dat haar in Tasmanië wachtte. Tot aan haar overlijden een aantal jaren geleden heeft mama contact gehouden met haar goede vriendin Louise Dupush, die ze in Bonegilla had ontmoet en die als familie voor haar was geworden. Louise verhuisde echter naar Melbourne en bleef daar de rest van haar leven wonen, terwijl mama zich aansloot bij mijn vader in Tasmanië. Opnieuw zat er een flink stuk oceaan tussen haar en iemand anders die ze liefhad.